

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A turpissima vota diis infusurrant: si quis admouerit aurem, conticescent, & quod scire hominem nolunt, Deo narrant. Vide ergo ne hoc præcipi salubriter possit: Sic viue cum hominibus, tamquam Deus videat; sic loquere cum Deo, tamquam homines audiant.

EPIST. XI.

BENEFERARE se de amico Lucilij, in quo plurimus pudor & rubor. Hunc aliquando à natura esse, nec vllis præceptis excuti: ac sequi etiam Sapientem. Comparere item in malis interdum, & mali notam. Monitum deinde salutare Epicuri: Semper virum bonum representare nobis, qui coërceat vt pedagogus. Velut illo præsentate facere omnia, & loqui.

LOCVTVS est mecum amicus tuus bonæ indolis: in quo quantum esset animi, quantum ingenij, quantum iam etiam profectus, sermo primus ostendit. Dedit enim nobis gustum, ad quem respondebit: non enim ex preparato locutus est, sed subito deprehensus. Vbi se collegit, verecundiam, bonum in adolescente signum, vix potuit excutere: adeò illi ex alto suffusus est rubor. Hic illum, quantum suspicor, etiam cum se confirmauerit, & omnibus vitiis exuerit, sapientem quoque sequetur. Nullâ enim sapientiâ, naturalia corporis aut animi vitia ponuntur: quidquid infixum & ingentum est, lenitur arte, non vincitur. Quibusdam etiam constantissimis in conspectu populi sudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æstuantibus solet: quibusdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. Hæc nec disciplina, nec vsus vniquam excutit: sed natura vim suam exercet, & illos vitij sui etiam robustissimos admonet. Inter hæc & ruborem esse scio, qui grauissimis

Vota homines parcius facerent, si palam facienda essent. adeò etiam Deos, quibus honestissimè supplicamus, tacite malumus & intra nos precari. *Caullus:*

— tacito suspendit vota labello.

At contra vir sapiens,

— recti custos, imitator honesti,

Et nihil arcano qui roget ore Deos:

vt *Martialis de illo apposidè, lib. 1. Adde & Horatium lib. 1. epist. xvi.*

8. TURPISIMA VOTA.] *Perfius Sat. 11.*

At bona pars procerum tacitâ libabit acerâ.

Haud cuius promptum est, murmurque, humilesque susurros

Tollere de templis, & aperto viuere voto.

Vulgus, atque adeò primi, tacitis votis sacrificant, & intra se precati, quæ turpia, Moriatur ille, potiar illa, & quæ palam non audent. Plutarchus, de Defectu oraculorum: Apollinem alij de Thefauris, aut Hereditatibus, aut incestis Nuptiis consulant: vt planè refellatur Pythagoras, qui dixit, Homines, quando Deos aduunt, fieri meliores.

DU oraculorum: Apollinem alij de Thefauris, aut Hereditatibus, aut incestis Nuptiis consulant: vt planè refellatur Pythagoras, qui dixit, Homines, quando Deos aduunt, fieri meliores.

Illi verò, quos animi morbos, eorum viro grauiore aut atate maturo, recondere & abnegare decebat; hos detectos & apertos ad Deum deferunt.

Opportunè de Pythagorâ: cuius etiam hoc fuit, μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι: Oportere clarè & vocaliter precari. Clemens Alexandrinus 1 v. Strom. Τι τὸννν οἱ ἀνταγορεύοι βελόδοι, μετὰ φωνῆς εὐχεσθαι κελύουσιν: Egoi δοκέω, ἕχθρι τὸ θεῖον ὄντο μὴ δύνασθαι ἵβ' η̅ου χη̅ φθρηγοῦντων ἐπαλεῖν, ἀλλ' ὅτι δικαίως ἐβούλοντο εἶπαι εὐχάς, ἀεὶ οὐκ ἀντιεῖδ' ἐδιδίμ' ποιεῖσθαι, πολλῶν συνειδόντων: Quid igitur Pythagorei volunt, clarâ voce precari iubentes? Meo iudi-

cio, non quia Numen non posset audire tacite aut submisè precantes: sed quia censebant iustas debere esse preces, & quas nemo vereretur palam concipere, multisque consciis. *Adspicit huc Macrobius 1. Saturn.* Preceptum est Philosophiæ: Sic loquendum esse cum hominibus, tamquam Dij audiant; sic cum Diis, tanquam homines audiant.

EPIST. XI. I. BONVM IN ADOLESCENTE.] *Et mihi semper laudatum.*

Αἰδοῦσθαι δ' ἀνδρῶν ἀλέωνες σοοί, ἢ πέρφραται:

Quis pudor est, plures sunt salui, quàm perierunt.

ait Sapientia fons Homerus. Et Symmachus: Quorum mens honesta est, eorum imbecilla frons est.

2. SVFVSVS EST RVBOR.] *Signum & index Virtutis. Diogenes Cynicus olim, ἰδὼν ἄορεν υἱοῦ κερδριῶν, Θάρρη, ἔφη. τοιοῦτον ἐστὶ τῆς ἀρετῆς τὸ χροῖμα: cernens adolescentulum erubescentem, Confide, inquit: talis Virtutis est color.*

Menander:

πᾶς ἐουθεῖων γε χροῖος ἴσθαι μοι δοκεῖ:

Quisquis erubescit, cenfeo hunc ego probum.

Catonis etiam dictum (in Plutarcho:) τὸ βέρον μάλλον ἀγαπᾶν τοὺς ἐρυθεῖοντας, ἢ τοὺς ἀχρεῖοντας: Adolescentium magis se amare erubescentes, quàm expallescences.

3. VITII SVI.] *Nam tale etiam nimius pudor, sine δυσωπία. Stoici igitur & verbis distinguebant, vt solent. Plutarchus, De nimia verecundiâ: Οἱ ἑωκὸν καὶ τὸ ἴσηματι τὸ ἀιχρυνεῖται καὶ δυσωπείσθαι τὸ ἀδ' εἰδῆ δ' ἔσσω: Stoici & verbo ipso Pudere, ab eo quod est Verecundari, distinxerunt. Ergo illud in vitio, hoc laude: etsi Latinis vis tale discrimen.*

4. QVAM

1 4

finis quoque viris subitus offunditur. Magis quidem in iuuenibus apparet, quibus & A plus calor est, & tenera frons: nihilominus veteranos & senes tangit. Quidam numquam magis, ⁴ quam cum erubuerint, timendi sunt: quasi omnem verecundiam effuderint. Sulla tunc erat violentissimus, cum faciem eius sanguis inuaserat. ⁵ Nihil erat mollius ore Pompeij. numquam non coram pluribus erubuit: utique in concionibus. ⁶ Fabianum, cum in senatum testis esset inductus, erubuisse ⁷ memini: & hic mirè illum pudor decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed à nouitate rei: quæ in exercitatos etsi non concutit, mouet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. Nam ut quidam boni sanguinis sunt, ita quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc, ut dixi, nulla sapientia abigit: alioquin haberet rerum naturam sub imperio, si omnia eraderet vitia. Quæcumque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cum multum se diuque animus composuerit, hærebunt. Nihil horum vitari potest, non magis quam accersi. ⁸ Artifices scænici, qui imitantur affectus, qui metum & trepidationem exprimunt, qui tristitiam repræsentant, hoc indicio imitantur verecundiam: B deiciunt vultum, verba submitunt, figunt in terram oculos & deprimunt, ruborem sibi exprimere non possunt. nec prohibetur hic, nec adducitur. Nihil aduersus hæc sapientia promittit, nihil proficit: sui iuris sunt, iniussa veniunt, iniussa discedunt. ⁹ Iam clausulam epistola poscit: accipe, & quidem vtilem & salutarem, quam te affigere animo volo. *Aliquis* ¹⁰ *vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tamquam illo spectante viuamus, & omnia tamquam illo vidente faciamus.* Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis adsit. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum, qui ¹¹ non ad spectus tantum, sed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque eius se componat, atque ordinet! Qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus. Elige itaque Catonem: si hic videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virum Lælium: elige eum, cuius tibi placuit, & vita, & oratio, & C ¹² ipsius animum ante te ferens & vultus, illum semper tibi ostende, vel custodem vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo, ad quem mores nostri se ipsi exigant. Nisi ad regulam, praua non corriges.

4. QVAM CVM ERUBVERINT.] Sicut in Domitiano notatur à Tacito, saeuus ille vultus, & rubor, à quo se contra pudorem muniebat. De eodem Plinius: Pallor in corpore, in ore impudentia, multo rubore suffusa. Et hunc tacita aut aperta ira saepe facit: ideoq; scilicet disparat Sidonius, in suo Theoderico: Lactea cutis iuuenili rubore suffunditur. namque hunc illi crebro colorem, non ira, sed verecundia facit.

5. NIHIL MOLLIVS ORE POMPEII.] De quo tamen Sallustius: Oris probi, animo inuerecundo: indignante Leneo libero, & scriptis vindicante.

6. FABIANVM.] Philosophum & Rhetorem. vide epist. c.

7. MEMINI.] Vixit enim floruitq;, adolescente Seneca, sub Tiberio.

8. ARTIFICES SCÆNICI.] τερψίταις Διονύσου Græci: histriones, & id genus. Vide VII. de Benef. cap. xx.

9. IAM CLAVSVLAM.] Meus bonus liber, clausulam quidam esset, ut Summa, Summulas?

10. VIR BONVS ELIGENDVS.] Sub quo velut custode viuas. Nimis salutare monitum: de quo in ep. xxv. & ego in Manud. III. Diss. ultimâ.

11. NON ASPECTVS TANTVM.] Bene ad sen-

tentiam, non ad libros, qui omnes, non actus: quod esset, non actiones tantum, sed cogitationes. Pro priore illâ mente scriberem, tactus: quod notat scilicet presentem. Etsi quidam monent, in suis libris, non præsens tantum, legi. Sed de ipsâ re, Plutarchus habet inter signa Profectus: Si magnorum virorum memoria, in affectu aut perturbatione, statim se repræsentet, & immotos nos conferuet. Xenophon Socrati hoc tribuit, lib. I v. Diët. & Factor. ἔτι καὶ τὸ μνησθεῖν μὴ παρόντος, ἢ μὴ ἀσφαλέως τοῦ εἰσώδοντος τε ἀντὶ συνείας, καὶ παρὰ χρομῆους D αὐτῶν: quod etiam memoria absentis plurimum iuuabat eos, qui versari cum illo soliti, & sermones eius accipere. Euripidem huc ducas:

Ἄλλ' ἐν ἔξει τι ὄχημα, καὶ ἀπωθεῖν ἦν Ἄνθρωπος ὁ χρηστὸς, δὺς ὑχρόντας ἀσφαλείην:

Speciem hoc habet, quod diffusus quoque vir bonus,

Iuuare miseris, & prodesse possiet.

12. IPSIVS ANIMVM.] Variant libri. Medius volebat: ipse ante se ferens animum vultus. Ego probem, cum meo & quibusdam; ipsius animo ante te ferens vultus: id est, eius vultus & imaginem animo præferens, ac proponens, quasi presentis. Alij tamen libri: ipse animum ante te ferens vultus: id est, qui robur & virtutem vultu prætulit.

EPIST.